

VUIT DIES AMB JESÚS
EXERCICIS ESPIRITUALS SEGUINT LA CRISTOLOGIA
I LA DINÀMICA DE L'EVANGELI DE LLUC

Oriol Tuñí, s.j.

UNA BREU INTRODUCCIÓ	3
1. PRIMER DIA: EL PRINCIPI I FONAMENT	5
2. SEGON DIA: LA INSPIRACIÓ PROFÈTICA DE LA VIDA DE JESÚS	8
3. TERCER DIA: EL PERDÓ	11
4. QUART DIA: LES CRIDES DE JESÚS	15
5. CINQUÈ DIA: LES EXIGÈNCIES DEL SEGUIMENT	19
6. SISÈ DIA: REPETICIÓ AMB LES PARÀBOLES	23
7. SETÈ DIA: LA NARRACIÓ DE LA PASSIÓ EN LLUC	26
8. VUITÈ DIA: RESURRECCIÓ I ASCENSIÓ	29
NOTES	31

Aquest text és el recull dels exercicis que l'autor va donar en anglès a un grup de jesuïtes a Cambodja l'octubre de l'any 2009. Per tant, aquest quadern no és pròpiament per a ser llegit, sinó que vol ajudar a fer o a acompanyar uns exercicis pensats per a vuit dies. Com ja veureu, és bàsic tenir ben a prop la Bíblia, ja que per raons d'espai no podem introduir totes les citacions. Cada vegada que hi ha una citació on no consta el llibre fem referència a l'Evangeli de Lluc; en cas contrari hi trobareu l'abreviatura corresponent. Els textos són els de la versió de la Bíblia Catalana Interconfessional (BCI).

L'edició d'aquesta obra ha comptat amb l'ajut del *Departament de la Vicepresidència*

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Vicepresidència

Oriol Tuñí, sj. Doctor en Teologia. Professor a la *Facultat de Teologia de Catalunya* (Barcelona) i a l'*Institut de Teologia Fonamental* (Sant Cugat del Vallès). Col·labora amb *Cristianisme i Justícia*.

Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA • Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona • Tel: 93 317 23 38 • Fax: 93 317 10 94 • info@fespinal.com • Imprimeix: Edicions Rondas, S.L.
• ISSN: en tràmit • ISBN: 84-9730-250-8 • Dipòsit Legal: B-30.727-2010 • Setembre 2010

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades procedeixen del nostre arxiu històric pertanyent al nostre fitxer de nom BDGACIJ inscrit amb el codi 2061280639. Per exercitar els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició poden dirigir-se al carrer Roger de Llúria, 13 de Barcelona

UNA BREU INTRODUCCIÓ

«... llancem-nos a córrer sense defallir en la prova que ens és proposada amb la mirada fixa en Jesús, el qui ens ha de guiar pel camí de la fe i el qui la porta a la plenitud»

(He 12, 1-2)

Sovint, arribem als Exercicis pensant en nosaltres mateixos, potser fins i tot una mica preocupats davant d'allò que preveiem com un nou examen a la nostra vida. Si és aquest el teu cas, segurament t'alleujarà saber que en els punts per la pregària que aquí trobaràs, insistiré a remarcar que el centre del recés no som nosaltres, sinó Jesús.

Certament, els exercicis suposen examinar la nostra vida a la llum de Jesús, però la idea central de les meves orientacions es concentrarà en la contemplació de Jesús: el seu naixement, la seva infantesa, la seva vida, la seva mort i resurrecció. Aquest és el moll de l'ós del recés que et proposo. És per això que et recomano «desar-te» en un racó ordenat de la teva habitació, per a dedicar-te des d'ara, només a pregar i contemplar Jesús. Per citar un text molt estimat del Nou Testament (NT): «... llancem-nos a córrer sense defallir en la prova que ens és proposada amb la mirada fixa en Jesús, el qui ens ha de guiar pel camí de la fe i el qui la porta a la plenitud» (He 12,1-2).

He triat l'Evangeli de Lluc (Lc) com a text base del recés, perquè penso que, dels quatre Evangelis, és el més acces-

sible i fàcil de seguir. Hi ha, sobretot, un aspecte de Lc que ens ajudarà en el nostre camí. Lc és l'autor, a més de l'Evangeli, d'un altre llibre anomenat Fets dels Apòstols. No és així en el cas dels altres tres evangelistes. Marc (Mc), Mateu (Mt) i Joan (Jn) han d'utilitzar la vida de Jesús per a exposar i clarificar les qüestions i els interessos que preocupen el context en què escriuen. Per això no és estrany trobar en aquestes tres narracions, temes i fragments que no pertanyen a la vida de Jesús, sinó que han estat escrits per donar llum als problemes de les comunitats a les quals van dirigides. Certament parlen d'ell, però ho fan a la llum dels interessos de les seves comunitats respectives. Lc, en canvi, pot deixar totes aquestes qüestions per al llibre dels Fets, i centrar-se molt més en Jesús i el seu recorregut terrenal.

No és aquest el lloc de fer una introducció a l'Evangeli de Lc, però com a guia per moure'ns-hi millor, mencionaré les tres característiques bàsiques de la seva presentació de Jesús que hauríem de tenir en compte:

a) L'Evangeli de Lc és una història molt ben ordenada (1,1-4). Ha combinat Mc i la font Q en una narració fluida, amb uns diàlegs intercalats, curts i vius, entre Jesús i aquells que l'envoltaven. A més, Lc ha afegit alguns detalls importants a aquestes dues tradicions:

– És l'únic Evangeli que enllaça la història de Jesús amb la història de Roma (2,1-2;3,23).

– Té un context narratiu clar, que no es veu trencat per llargs discursos com passa en Mt o Jn, i va dibuixant les escenes amb ordre i claredat. Això també ajuda a la pregària i la contemplació.

– Relacionat d'alguna manera amb això, Lc «és lliure de tota complicació teològica» (C. K. Barrett).

b) L'interès principal de l'autor (sigui qui sigui, ell o ella) se centra en les persones que prenen part en la narració. Això dóna sovint un toc personal a les escenes del relat. Ho veurem particularment en la narració de la Passió, on el Jesús silenciós de Mc és presentat, en canvi, com un Jesús sol·lícit i afectuós, molt atent a les persones que l'envolten. Cal recordar que Dant descriu Lc com a «*scriba mansuetudinis Christi*» (l'escri-

ba de la mansuetud de Crist). Lc és un autor afectuós i el Jesús que descriu i presenta és una persona compassiva plena d'afecte i que té cura dels qui l'envolten, especialment d'aquells que es troben en necessitat, en trista solitud, o que pateixen dolor, gana o abandonament, en definitiva, per tots aquells que estan als marges de la societat¹.

c) Finalment hem de recordar que Lc (com la resta d'evangelistes) escriu a la llum de la Resurrecció. Això explica que la manera més comuna de referir-se a Jesús sigui el «Senyor» (*Kyrios*), un títol que juga amb l'ambigüitat de l'expressió: pot significar només «senyor», però també pot fer referència a l'estatus diví que caracteritza sempre Jesús. Insistent en això, la peculiaritat d'aquest Evangeli és que la narració es refereix a Jesús com el Senyor en gairebé vint ocasions (sense comptar-hi els molts fragments en què les persones s'adrecen a ell com el Senyor)². Per tant, ens cal tenir ben present tota l'estona que estem tractant amb Jesús de Natzaret, que és també el Senyor Jesús (*Kyrios Iêsous*, cf. 1Co 12,3). Això dóna una destacable profunditat a totes les escenes. En paraules d'un comentari del Quart Evangeli que també podem aplicar a Lc: «Allò que Jesús és per a la fe del veritable cristià, ho va ser en la condició humana» (E. Hoskyns). D'aquesta manera, el text adquireix per al lector una dimensió parenètica: el text afecta el lector.

1. PRIMER DIA: EL PRINCIPI I EL FONAMENT

Comencem donant un cop d'ull a la manera com sant Ignasi inicia el camí dels Exercicis Espirituals. Val la pena considerar i meditar aquesta obertura, perquè constitueix el moll de l'os dels EE, i ens acompanyarà durant tot el recés. Ignasi l'anomena el «Principi i Fonament» [EE 23].

El text, tot i que el format i el vocabulari ens poden semblar vells o passats, conserva avui tota la significació. Convé llegir-lo lentament i anar reflexionant amb atenció el seu missatge. Si et sents afectat per algunes de les seves idees, mantén-te en aquell pensament o formulació. És el pòrtic d'entrada al llibre ignasià. Després de tot, la dinàmica del Principi i Fonament és la dinàmica de la fe cristiana. El pensament profund que hi ha al darrere és la prioritat de l'acció de Déu: primer és Déu. Ell té un pla, un projecte que és bo per a la humanitat, i nosaltres existim per a aquest projecte i en formem part.

1.1. El Principi i Fonament en l'Evangeli de Lluc

Encara que pugui semblar una mica forçat, proposo que agafem Lc 1-2 com una manera de presentar el Principi i Fonament.

Per a Lc, Jesús és la plenitud de les promeses de l'Antic Testament (AT). Jesús és el Messies nascut a Betlem de

Judea, sota el regnat de l'emperador August. La història de salvació de l'AT apuntava vers la plenitud messiànica, principalment a través de l'acció i el lideratge de l'Esperit Sant.

Aquest pla de la història de la humanitat com a història de la salvació és un horitzó per a tot l'Evangeli, però particularment per als capítols 1-2.

Ara bé, en contrast amb la resta del llibre, Lc 1-2 no es recolza en el testimoni apostòlic, no es basa en els records dels pastors, ni reproduïx els records que Maria té sobre el naixement de Jesús³; es dona per descomptat que la funció salvífica de la vida i la mort de Jesús és un fet. Per tant, per a la nostra pregària, ens cal partir del fet que la font de la redacció d'1-2 és l'AT. Si fem un cop d'ull a les notes que sobre aquests capítols podem trobar en una Bíblia anotada, aviat ens adonarem que, efectivament, els textos, sobretot els himnes de Maria (1,46-55), Zacaries (1,67-79) i Simeó (22,29-32) tenen l'origen en textos de l'AT.

Et convido a considerar el pla de Déu per a la humanitat tal com es realitza en Jesús. Però l'accent o l'èmfasi hauria de ser el pla de Déu «per a la humanitat». I el pensament central és que el pla «s'encarna en Jesús». D'alguna manera podríem dir que el pla *és* Jesús.

Suggerixo que agafis les grans línies d'aquest projecte de Déu per a la humanitat que porta a Jesús.

Quin és el projecte que Déu ha concebut? Quin és el pla de Déu per a la humanitat? La resposta és una persona: Jesús.

1.2. El Projecte de Déu en altres textos bíblics

Aquest projecte el trobem també en el Pròleg de l'Evangeli de Jn, on la «Paraula» pot ser interpretada com a Projecte o Pla. Jn 1,1-18 fa una clara referència al text de la Saviesa tal com el podem trobar en textos de l'AT: Is 55,8-

11; Pr 8,22-31 (cf. les antigues versions de Job 28 i 38). Et convido a llegir lentament alguns d'aquests textos, i a reflexionar sobre com, des del punt de vista de Déu, el principi que guia la creació és el fet d'establir una aliança amb la humanitat. Una aliança que tindrà lloc amb Noè, Abraham, Moisès, David... Jesús. Aquesta Aliança serà renovada i anomenada la «Nova Aliança» (Jr 31,31-33; cf. Lc 22,20). És Jesús qui estableix una Aliança amb Déu que durarà per sempre, una Aliança que és una nova manera de comunicar-se amb Déu⁴.

Un himne impressionant del NT el trobem a Col 1,15-20, en què Crist és presentat com la meta vers la qual tendeix la Creació des del principi, perquè ell és la imatge de Déu i el primogènit de tota la creació. Totes les coses creades estan orientades vers ell. Ell és el projecte de Déu per a la creació i la humanitat.

Un tercer text és He 1,1-2,18 amb un accent especial en la solidaritat de Jesús amb la humanitat. És aquest un text d'una gran potència, i recomano sobretot el fragment 2,9-18. Pot semblar un text molt especulatiu, però en cada una de les seves expressions no fa altra cosa sinó subratllar d'una forma extraordinària la solidaritat de Jesús amb la humanitat.

Tots aquests textos posen davant els nostres ulls un projecte positiu. El pla de Déu per a la humanitat no és conseqüència del pecat. En el projecte de Déu, el pecat no és cap punt de partida ni és tampoc un aspecte essencial. Déu no envia el seu fill perquè la humanitat ha rebutjat el seu pla, i per tant, cal corregir o refer una cosa que ha quedat malmesa:

el pla de Déu incloïa ja des de sempre enviar el seu fill. Aquesta visió teològica tan positiva no ha estat considerada seriosament per la tradició occidental. La doctrina del pecat original està tan arrelada en la nostra tradició teològica i la teoria medievals de la satisfacció ha tingut un impacte tan fort en la nostra teologia, que han ofegat la possibilitat d'una interpretació positiva. Però hi ha altres maneres d'encarar la teologia de la creació i la redempció (Bonaventura), d'una manera més franciscana que, sorprenentment, és present també en el Principi i Fonament.

El projecte de Déu per a la humanitat no es fa present a través del poder o la força, sinó en un racó desconegut de món, per part de dues persones perfectament anònimes, que no tenien cap mena de rellevància en aquella època de la història de Roma. 1Co 1,26-31 i 1Co 2,1-5 expressen això d'una manera que encaixa amb el to i les línies principals de Lc 1-2.

1.3. Maria

Finalment suggereixo entrar en el Principi i Fonament amb Maria, que ac-

cepta prendre part en el projecte, i que contempla a vegades confosa com el pla es va desenvolupant.

Ella és un model vivent de *tapeinotês* (humilitat, modèstia...), que és la base de la plenitud promesa. Aquesta és una de les característiques del cristianisme: el fonament no es troba en l'abundància, la riquesa, el poder... sinó en la petitesa, la pobresa, la humilitat... Només cal contemplar Maria i recitar el seu cant d'acció de gràcies (Lc 1,46-55).

La nostra pregària d'avui hauria d'esdevenir un acte de gratitud, de joia, d'acceptació d'un projecte que se'ns ofereix tenint en compte les nostres pròpies circumstàncies. Hem de contemplar el projecte de Déu en lloc d'examinar si les nostres actituds bàsiques reflecteixen les actituds que s'hi exposen. L'accent està en el pla de Déu.

El Principi i Fonament, per a nosaltres, és més un horitzó que una pauta per a l'examen de les nostres actituds. Recordeu que el personatge principal, el protagonista del nostre recés, és Jesús. I Jesús és el projecte de Déu per a la humanitat.

2. SEGON DIA: LA INSPIRACIÓ PROFÈTICA DE LA VIDA DE JESÚS

En certa manera, proposaré que meditem en línies generals com Jesús va posar en pràctica el Principi i Fonament. Com va modelar la seva vida d'acord amb el pla de Déu. No d'una manera mecànica, sinó en constant discerniment.

Lc 3-4 pot ser un bon marc per a la nostra contemplació. Aquests dos capítols descriuen els primers passos de Jesús vers allò que podríem definir com la seva opció fonamental. Tenim alguns detalls del text que apunten a un discerniment que no va ser gens fàcil, ni tampoc cosa de quatre dies. No hauríem d'oblidar el fet que Jesús ha restat «ocult» durant gairebé vint anys, des de la seva presència al temple quan en tenia dotze (2,41-52) fins al moment que el trobem a la riba del Jordà (3,3) ja amb trenta (3,23), enmig dels grups que han anat a escoltar Joan Baptista (3,10-15). Tradicionalment, tot aquest temps s'ha vist com un temps de preparació per a la missió. Suggerixo centrar la nostra pregària en la contemplació de com Jesús busca a l'interior de la pròpia tradició intentant trobar el principi que il·lumini el camí que ha de seguir per a fer la voluntat de Déu.

2.1. El programa de Jesús

Per a la meditació d'avui, suggereixo que ens concentrem en el programa de Jesús, és a dir, en la seva presència a la sinagoga de Natzaret, el seu poble: Lc 4,16-21. És un text meravellós que con-

vé llegir lentament prenent consciència del seu objectiu principal. Ens centrem, doncs, en Jesús i en la manera com duu a terme el seu discerniment.

Aquest text de Lc, específic d'aquest Evangeli, transmet al lector el progra-

ma, l'estil i les prioritats de l'opció de Jesús pels pobres, els necessitats i els oprimits. Si llegeixes l'oracle original d'Isaïes que Jesús ha trobat en el llibre (Is 61,1-2), veuràs que la darrera línia de la profecia no hi és, en el text de Lc. És una omisió significativa: «a proclamar el dia de la venjança del nostre Déu!». És a dir, l'oracle d'Isaïes tal com Lc el recull només reproduïx les accions positives del Messies. No hi ha venjança, no hi ha ira, no hi ha judici. Hi ha només compassió i afecte amorós per aquells que estan tristos o pateixen necessitat. Remarquem això, perquè constituirà la font d'inspiració per a Jesús.

L'opció, doncs, pren com a punt de referència el text d'Isaïes, un dels profetes més importants en la tradició de l'AT. Isaïes recull les profecies d'aquesta escola, amb oracles que comencen el segle VIII aC i que s'estenen fins al v aC. Un dels missatges constants d'aquesta escola és una crida a un culte autèntic i a practicar la justícia amb els pobres, els necessitats i els marginats. Per a apreciar directament aquest missatge, es pot llegir Is 1,10-17, un dels primers oracles d'Isaïes amb un missatge molt semblant al text llegit per Jesús a la sinagoga. Hi ha, però, altres textos, com Is 58,1-10, que també van en la mateixa línia. Aquesta crida, enunciada aquí amb tanta força, serà una exhortació constant en els profetes (Am 5,25; Os 6,6; Jr 7,22). El punt central d'aquesta exhortació és ja present en un text antic, el que recull 1Sa 15,22, quan Samuel diu a Saül que no n'hi ha prou amb complir normes, ritus i sacrificis. Aquest discurs expressa la mateixa idea que trobem a Is 1,10-17.

Les normes no són suficients per a dur a terme el projecte de Déu: hem d'estar preparats per a discernir quines prioritats han de dirigir les nostres accions i opcions. La pregària mecànica (de tipus oral) no és suficient, i no n'hi ha prou amb seguir els costums. Aquesta no és la línia que Jesús considera principal. Ningú no farà per nosaltres el paper que ens toca en el projecte: hem de descobrir quin és el camí del Senyor en cada situació. Hem de discernir, per molt difícil i incòmode que ens pugui resultar.

Altres textos que ens revelen el cor de la bona nova de Jesús. L'Evangeli de Mt cita Os 6,6 i ho posa dues vegades en boca de Jesús: Mt 9,13 i 12,7. És un text molt proper als textos d'Isaïes que tot just acabem d'assenyalar. Apunta a la mateixa classe d'opció: «el que jo vull és amor i no sacrificis». Pots estimar-te més fer servir Am 2,6, un text gairebé contemporani al d'Isaïes i Osees, o el d'Am 5,25 (citada més amunt). Finalment, quan la carta als Hebreus vol donar la clau de la solidaritat de Jesús amb la humanitat, cita Sl 40,7-9 com l'actitud que Jesús pren en la seva vida terrenal: «fer la voluntat de Déu» (cf. He 10,5-7). El Nou Testament és, doncs, gairebé unànime a l'hora de presentar «el nucli de la inspiració de la vida de Jesús».

2.2. La confirmació de l'opció de Jesús

Hi ha un segon aspecte del discerniment de Jesús que és necessari que tinguem ben present: el fet que Jesús se sent con-

firmat⁵ en la seva opció. Hi ha un text molt explícit en aquest sentit en l'Evangeli de Lc, que és el que proposo considerar: 10,21-22.

El text és continuació del fragment on es narra el retorn dels setanta-dos deixebles que estaven en missió. La citació té un paral·lel estricte en Mt 11,25-27, però la peculiaritat de Lc és que la pregària d'acció de gràcies de Jesús enllaça amb la joia de l'Esperit Sant. És oportú recordar aquí que en la presentació que Lc fa de Jesús és constant la referència a la seva pregària. No únicament com a referència genèrica al costum de pregar (Lc 5,16; cf. Mc 1,35), sinó amb mencions concretes a la pregària de Jesús en circumstàncies especials: el baptisme (3,21-22), abans de l'elecció dels dotze (6,12), com a marc previ a la confessió de Pere (9,18), com a context per a l'escena de la transfiguració (9,28), abans d'ensenyar el paret nostre (11,1), a la muntanya de les Oliveres (22,42) o en el moment de la mort (23,24 i 23,46).

El culte veritable, l'autèntic coneixement de Déu és estimar aquells als quals se'ls han conculcat els drets, aquells que són marginats i que no tenen els mitjans per a poder-se defensar ells mateixos. Aquest és el lloc on trobem veritablement Déu. Però –i això encara és més important– nosaltres trobem Déu, però realment és Déu qui ens troba a nosaltres. I és precisament en aquest «ser trobats per Déu» que ens adonem que no som nosaltres els qui el coneixem, sinó que som coneguts per ell. En el fons això implica descobrir que som objecte de l'amor de Déu. Això, pel que podem saber, és el nucli

de l'experiència espiritual de Jesús, i el sentit últim del text que hem citat (10,21-22). La vida de Jesús i la seva opció només poden ser plenament enteses a la llum de l'experiència del suport rebut per Déu. En altres paraules, la vida de Jesús ha estat guiada per aquell a qui anomena Pare, i pel suport que rep de l'Esperit Sant⁶.

«La relació especial de Jesús amb Déu és fruit d'una especial (i d'alguna manera prèvia) relació de Déu amb Jesús. Es podria dir que la relació de Jesús amb ell mateix (el seu “ser una persona”) és fruit d'una relació amb Déu basada d'alguna manera en una relació anterior de Déu amb ell» (E. Jünger).

N.B. El caràcter judaic de Jesús. Els darrers vint-i-cinc anys han estat testimonis privilegiats de la redescoberta de la identitat de Jesús dins el judaisme. La *New Quest* (nova recerca) del Jesús històric dels anys cinquanta, centrada en el contrast entre Jesús i el judaisme de la seva època, ha donat pas a una reflexió més fructífera sobre la identitat jueva de Jesús. Això ha estat plenament reivindicat en anys recents. Pot resultar molt ric per a la nostra pregària contemplar com Jesús s'inspira en la seva pròpia tradició religiosa i espiritual, d'una manera especial en la tradició profètica d'Israel.

Recorda que no som el personatge central dels nostres exercicis; qui ha d'estar al centre de la nostra pregària és Jesús. Contemplem Jesús. Volem familiaritzar-nos amb el seu estil, les seves opcions, i amb el nucli central de la seva inspiració, que volem fer nostra. Aquest hauria de ser el principal objectiu del nostre recés.

3. TERCER DIA: EL PERDÓ

En aquest punt, després de dos dies d'Exercicis, un ja hauria d'haver agafat un cert ritme en la pregària. Tanmateix, i donant per fet que cal que hom se senti lliure pel que fa a la matèria de la meditació, proposo que dediquem aquest tercer dia al perdó, un perdó que ens és ofert d'una manera incondicional.

El punt de partida per a aquest dia és el pensament que el perdó és d'alguna manera anterior al pecat. És a dir, el perdó pertany a la naturalesa del ser de Déu (cf. Lc 6,36 «Sigueu misericordiosos com ho és el vostre Pare»). Déu és misericordiós, no perquè la humanitat sigui pecadora, sinó perquè aquest és el nucli i la més íntima identitat de Déu: Déu és amor (1Jn 4,7 i 16). Sant Ignasi, en les meditacions de primera setmana, ens fa prendre consciència de la nostra condició pecadora. L'objectiu d'aquestes meditacions és arribar a experimentar el perdó. És per això que suggereixo que tinguem com a marc de la nostra meditació el col·loqui final de la meditació dels tres pecats [EE 53].

3.1. Jesús ha vingut a salvar els pecadors

La salvació (un concepte que dels evangelistes utilitza sobretot Lc⁷) s'ofereix a tots, però especialment als pecadors. «No he vingut a cridar els justos a convertir-se, sinó els pecadors» (5,32). La frase és de l'Evangeli de Mc. Això no

obstant, Lc hi afegeix «a convertir-se». Els pecadors són tocats i transformats per l'amor de Jesús (Déu). Però el missatge de l'Evangeli de Lc és que són tocats i transformats, malgrat els motius equivocats que els porten al canvi, recordeu, si no, quins són els motius del fill pròdig per a tornar a casa del seu pa-

re. Ell pensa en termes del seu benestar. Però al pare tant se li'n dóna aquest motiu. El pare estima el fill *malgré lui*, tot i el fill.

Convé que recordem aquí que pràcticament totes les narracions importants sobre el perdó que tenim en els Evangelis són fragments de Lc: la dona pecadora (7,36-51); Zaqueu (19,1-10); Judes (22,48); Pere (22,61); els qui crucificaren Jesús (23,34); el «bon» lladre (23,43).

No hauríem d'oblidar tampoc que les paràboles sobre el perdó són llucanes. Per esmentar només les més conegudes: l'ovella perduda, la moneda perduda i la ja esmentada del fill pròdig (que hauríem d'anomenar millor «del pare pròdig») a Lc 15. Però també la paràbola del fariseu i el recaptador d'impostos, amb un ensenyament semblant al de l'ovella perduda: Jesús s'adreça en aquest cas «A uns que es refiaven de ser justos i menyspreaven els altres» (18,9; cf. 15,1-2).

3.2. «El Fill de l'home ha vingut a buscar i salvar allò que s'havia perdut» (19,10)

Aquesta frase amb la qual es tanca l'episodi de Zaqueu, pot ser considerada un bon resum de l'ensenyament de Lc sobre aquesta matèria. Hi ha un mot utilitzat en diversos episodis, que és típic d'aquest Evangeli i que transmet el sentit de perdó que recullen les narracions de Lc: és la paraula *apolòlos*, que significa estar perdut en el sentit d'acabat, completament trencat i destrossat. Ve del verb *apollymi*, que significa literal-

ment ser destruït, estar definitivament perdut, mort en una batalla⁸.

El missatge de Lc és que Jesús ha vingut a rescatar una humanitat que ha perdut l'esperança. La sensació de fracàs i d'impotència és total. Però els matisos del concepte són importants: Jesús no tan sols ve a «salvar els perduts», sinó que ve a «buscar i a trobar» els que s'han perdut. Això és el que ens volen dir les paràboles ja esmentades: totes utilitzen la paraula *apolòlos*, que no és utilitzada enlloc més del NT. És important remarcar que l'ovella, la dracma i el fill perdut estan indefensos: en el sentit d'algú o d'alguna cosa que no es pot redreçar, que ja s'ha perdut per sempre. L'acció de Jesús, per tant, és una acció que ja està en marxa abans que es produeixi la recuperació. En una paraula, la iniciativa és de Jesús (Déu).

3.3. Les paràboles de perdó

3.3.1. L'ovella perduda (15,3-7)

Com a eix de la teva pregària et recomano que prenguis la paràbola de l'ovella perduda en la versió de Lc, i que estiguis atent als matisos que hi dóna aquest autor.

– Recordem la versió de l'Evangeli de Tomàs: «El Regne s'assembla a un pastor que tenia cent ovelles. Una d'elles, la més grassa, s'extravià. Ell deixà les noranta-nou i cercà únicament aquella fins que la trobà. Després del sofriment digué a l'ovella: 'T'estimo més que a les noranta-nou'». No hi calen comentaris.

– La versió paral·lela de Mt: Mt emmarca la paràbola en el context

de la vida de la comunitat. L'ovella perduda es refereix als petits de la comunitat (fossin qui fossin) i l'exhortació és a tenir-ne cura perquè no s'extraviïn (Mt 18,10-14). Els petits són, doncs, els membres més dèbils de la comunitat.

– Lc s'adreça en la paràbola a un auditori diferent: «Els publicans i els altres pecadors s'atansaven a Jesús per escoltar-lo. Els fariseus i els mestres de la Llei murmuraven i deien: 'Aquest home acull els pecadors i menja amb ells'» (15,1-2). El context sembla més original que el de Mt. D'altra banda, és un context que serveix a Lc per a presentar el seu missatge principal.

– Alguns matisos de la versió llucana:

L'ovella no és que s'hagi extraviat, sinó que s'ha perdut definitivament (no *planaô*, d'anar per mal camí o extraviar-se, sino *apollymi*, d'estar acabada).

El pastor pren l'ovella i se la posa a les espatlles ple d'alegria. Això no passa en Mt.

Convoca amics i veïns (significant afecte i alegria) per celebrar haver trobat l'ovella. Això tampoc no passa en Mt.

«... hi haurà més alegria per un sol pecador que es converteix que no pas per noranta-nou justos que no necessiten convertir-se». Fixa't que el penediment no ve de l'ovella, no és ella que torna... sinó que és cercada i trobada!

Deixa'm subratllar una vegada més que l'acció principal, la ini-

ciativa en l'acció és del pastor, no de l'ovella.

3.3.2. *El fill pròdig (15,11-32)*

Si t'estimes més la paràbola del fill pròdig (15,11-32) tingues en compte que:

– No hi ha res que indiqui que el Pare està ofès per la petició del fill petit.

– És ben clar que no hi ha penediment per part del fill, sinó que aquest torna cercant el benestar. Les seves motivacions no són, doncs, desinteressades.

– El pare es troba ja a l'aguait i veu venir el fill. No li fa cap sermó. Només demana que el vesteixin i li posin l'anyell. El fill és rebut com a fill, no com l'esclau que aquest imaginava (15,18).

– Fixa't, finalment, que el fill gran va darrere del mateix que el jove: són el mateix. Però el pare és igualment obert a tots dos.

3.3.3. *La dona pecadora a casa de Simó (7,36-50)*

Finalment, si et sents inclinat/da per la narració de la dona pecadora a casa de Simó (7,36-50), considera, entre altres coses:

– Els molts detalls que recullen el contrast entre els descuits de l'acollida de Simó a Jesús, i les atencions de la dona.

– Fixa't en l'ensenyament de Jesús, que es pot traduir d'aquesta manera:

«T'asseguro que els seus molts pecats li han estat perdonats: per ai-

xò ella estima molt. Aquell a qui poc li és perdonat, estima poc».

Dues coses a destacar:

«És important adonar-se que la motivació per a perdonar depèn de la consciència d'estar necessitat un mateix de perdó i d'haver estat generosament perdonat. La voluntat de perdonar sorgeix de l'experiència de perdó, la generositat del perdó oferta des de la gratitud del perdó rebut» (J. Dunn).

«El perdó ha estat realment rebut només quan provoca que el cor que el rep esdevingui misericordiós» (R. Bultmann).

O en altres paraules: estimem perquè som estimats. Aquest és un missatge que en la doctrina de Jn sobre l'amor és força clar: podem estimar perquè som estimats (Jn 15,9).

El col·loqui final que acompanyi les nostres pregàries durant el dia hauria d'estar centrat en la petició a deixar-nos estimar per Déu. Acostumem a exhortar-nos a estimar els altres, però hauríem de demanar més profundament ser capaços de deixar-nos estimar pels altres, especialment per l'Altre. Deixem que Déu ens estimi? Això és més difícil que estimar els altres. Estimar ho fem a la nostra manera, però els altres ens estimen de maneres ben diverses, i algunes no ens acaben d'agradar.

4. QUART DIA: LES CRIDES DE JESÚS

En aquest punt hem arribat a les meditacions ignasianes que anomenem de segona setmana: la paràbola de «la crida del rei temporal ajuda a contemplar la vida del rei eternal» [EE 91]. Pots llegir-la i meditar-la, ja que és aquest el moment idoni per a fer-ho.

Avui suggereixo de tenir molt present al principi de cada estona de pregària allò que Ignasi proposa per a aquesta setmana: «Demandar coneixement intern del Senyor, que per mi s'ha fet home, per a més estimar-lo i seguir-lo» [EE 104]. Aquesta pregària coincideix amb l'accent que hem volgut donar a aquests dies: el personatge principal és Jesús, no nosaltres! Fixa't en els tres nivells implicats: coneixement, amor i seguiment efectiu. D'alguna manera, tres passos dins la nostra opció per Jesús: el primer és més intel·lectual, el segon apel·la a la voluntat i el tercer és un seguiment efectiu, que és també afectiu! Cal, doncs, que els tinguem ben presents.

4.1. Algunes crides de Jesús

Pel que hem contemplat fins ara no ens hauria d'estranyar que la crida de Jesús vagi dirigida a pecadors: Pere, Leví, la dona pecadora, Zaqueu, Judes, de nou Pere...⁹

4.1.1. La crida a Pere i als seus companys (5,1-11)

Lc, òbviament, no utilitza les tradicions petrines de Mt (14,28-33;16,16-19;17,24-27); tanmateix, la crida de Pere té un paper rellevant en la narració de Lc.

Això, juntament amb l'aparició del Senyor ressuscitat a Pere (24,24), és una confirmació de la importància que aquest té en les primeres comunitats cristianes. Però és també un mitjà que Lc utilitza per a reafirmar la seva visió de la crida de Jesús: la iniciativa és de Jesús i va dirigida més als pecadors que no pas a les persones justes. Fixa't en algunes característiques del text:

- La bona pesca que es produeix quan Jesús hi és present contrasta amb la tasca infructuosa en absència seva (5,5-6).
- «Aparta't de mi, Senyor, que sóc un pecador!» (5,8).
- La crida de Jesús a Pere, el pecador (5,10).

4.1.2. *La crida a Leví (5,27-32)*

En contrast amb la crida a Pere, tenim aquí un fragment que, tret d'algunes diferències d'estil, segueix molt de prop la versió de Mc. El principal missatge de l'episodi escau molt a la comprensió que hem vist de Lc: «No he vingut a cridar els justos sinó els pecadors», i Lc hi afegeix «a convertir-se». És interessant notar que «molts publicans i altra gent eren a taula amb ells» (v. 29), d'aquí el retret dels fariseus i els escribes: «Per què menges i beves amb els publicans i els pecadors?» (v. 30)¹⁰.

4.1.3. *Altres textos*

Altres textos també ens poden ajudar: la crida als dotze apòstols (6,12-16), l'enviament dels que han estat guarits a predicar entre els seus (8,38-39) o la ini-

ciativa de cridar algú en el seu camí cap a Jerusalem (9,59).

La crida ve de Jesús i és la seva iniciativa la que compta. Jesús mostra una clara preferència pels pecadors, més que no pas pels justos, els pietosos i els complidors. Potser hauríem d'estar agraïts per això, en lloc d'intentar trobar allò que hi ha en nosaltres que ens fa dignes de la crida. És la indignitat (no la fidelitat!) el que fa mereixedor de la crida de Jesús.

4.2. Diversos grups de seguidors de Jesús

4.2.1. *Seguir, caminar darrere Jesús*

Aquest és un tret típicament llucà. La categoria de «seguiment» és una construcció de Mc, però que Lc ha reelaborat i ha convertit en imatge de la vida cristiana. Per a Lc, *seguir* significa caminar darrere Jesús cap a Jerusalem. I en aquest seguiment hi trobem diversos grups.

– Els Dotze apòstols és una categoria llucana¹¹, que implicarà fins i tot que calgui substituir Judes després de la seva mort (Ac 1,15-26). El nombre dels dotze és clarament simbòlic, i recorda les dotze tribus d'Israel. Els seguidors de Jesús representen el nou Israel.

– Les dones que acompanyen Jesús (8,1-3, cf. 7,36-50; 10,38-42; i també 23,49; 23,55; 24,10-11). Pot semblar una sorpresa, però va en consonància amb la tendència de Jesús d'estar al costat dels necessitats, dels marginats... Per tant, el grup de les

dones entra dins d'aquestes categories. A més, val la pena remarcar que en el temps que Lc ha escrit, el paper de les dones en el cristianisme primitiu ha suposat una innovació increïble¹².

– Els 72 (70) deixebles, i el seu enviament (10,1-20). De nou, una novetat si la comparem amb Mc o Mt. Aquesta referència, sense cap dubte, té la finalitat d'incloure un nombre significatiu de cristians de les primeres dècades (a Jerusalem i en la missió cristiana) entre els primers seguidors de Jesús.

– Les multituds que el segueixen: «molta gent feia camí amb Jesús...» (14,25); «s'anava reunint encara més gent...» (11,29); «la gent s'havien aglomerat a milers fins al punt que es trepitjaven els uns als altres...» (12,1).

– Les multituds al peu de la creu (23,48), incloent-hi els seus amics i les dones de Galilea (23,49).

4.2.2. *Jesús capdavanter en el camí cap a Jerusalem*

Jesús capdavanter (*archêgos*, cf. Ac 3,15; 5,31) en el camí cap a Jerusalem. La impressió és que Jesús camina vers Jerusalem, envoltat cada vegada de més i més persones que segueixen els seus passos. És la imatge que suggereix la decisió de Jesús de caminar cap a Jerusalem des de 9,51. És ben conegut que aquesta part de l'Evangeli de Lc (9,51-19,28) ha estat escrita com un «viatge» (H. Conzelmann). No hi ha noms, ni ciutats, ni valls, ni rius¹³, però és un camí. El text subratlla de tant en

tant que anaven a Jerusalem¹⁴. Aquest llarg fragment del camí és intercalat amb la predicació de Jesús en breus diàlegs, sense cap llarg discurs, una tècnica molt diferent de la de Mt, que sí que inclou cinc llarg discursos. La doctrina, en l'Evangeli de Lc, és molt més àgil, més digerible i, en lloc de discursos, Lc s'estima més transmetre l'ensenyament a través de les accions (11,20).

La frase amb la qual s'obre aquest llarg i elaborat viatge és molt significativa: «Quan es complien els dies en què Jesús havia de ser endut al cel, resolgué de fer camí cap a Jerusalem» (9,51). La paraula clau aquí és l'original *analempseôs*, que literalment significa «ser rebut a dalt» o «ser assumit», és a dir, l'ascensió que té lloc al final de la vida terrenal de Jesús.

El viatge es dirigeix a Jerusalem, que és una mena de trampolí vers el cel. En la conversa entre Moisès i Elies es fa referència a l'èxode, que s'havia de complir a Jerusalem (9,31). No som tan lluny de l'Evangeli de Jn (cf. Jn 13,1-3). L'expressió «resolgué» (9,51) implica una decisió ferma, sense retorn possible. La solemnitat de la frase així ho indica.

Hauríem, doncs, de contemplar Jesús amb la ferma decisió de seguir la voluntat de Déu. Ell té els ulls posats a Jerusalem. La ciutat santa és el lloc de la presència de Déu, és el lloc de la manifestació solemne del Messies.

A la llum d'aquesta imatge del camí a Jerusalem guiat per Jesús, és adequat recordar que Ac anomena Jesús *archêgos*, aquell que obre el camí, el líder, el guia. Aquest títol es troba dues vegades en els Fets: 3,15, «Vosaltres vau matar

archêgos tês tsoês», que pot traduir-se com «el qui obre el camí de la vida». El segon text és encara més il·lustratiu del matís salvífic del nom: «La dreta de Déu l'ha enaltit com a capdavanter i salvador» (5,31).

És un títol molt escaient, ja que descriu la funció central de Jesús que Lc presenta: ell és qui lidera la multitud cap a Jerusalem (14,25, cf. 12,1) i de Jerusalem cap al cel (24,51). En aquest sentit, és ell qui obre el camí de la vida (tal com fa explícit el text de Fets 5,31). Resulta interessant veure que en tot el NT l'únic llibre que recull aquest títol és Hebreus. I el fa servir en un dels textos més bonics de tot el NT i que ja hem citat a l'inici d'aquest quadern: «... llançem-nos a córrer sense defallir en la prova que ens és proposada. Tinguem la mirada fixa en Jesús, el qui ens ha de

guiar pel camí de la fe i el qui la porta a la plenitud» (He 12,1-2). La imatge és la de Jesús com el qui ha inaugurat una nova relació amb Déu. Ell ha arribat a la plenitud i també nosaltres podem estar segurs que, en la mesura que compartim la mateixa naturalesa (He 2,14), també arribarem a la plenitud de la nostra fe: heretarem les promeses que els que ens havien precedit no havien assolit (He 11,39-40).

A la llum d'aquesta descripció, pot ser bo llegir lentament Lc 5,1–6,49 que presenta les primeres crides de Jesús. En el col·loqui demanem ser elegits i ser atrets. La iniciativa és de Déu. Lc ens pot ajudar a prendre consciència que són diferents i diversos els grups cridats a seguir-lo. No tots són cridats a formar part dels Dotze, però tots són cridats a estar amb ell i a compartir la seva missió.

5. CINQUÈ DIA: LES EXIGÈNCIES DEL SEGUIMENT

Som en un punt dels exercicis marcat pel realisme i en què Ignasi vol provar si la persona que està fent el recés ha esclarit la seva intel·ligència, la seva voluntat, el seu afecte. Aquesta prova té lloc a través de tres meditacions ignasianes. La primera anomenada «dues banderes» [EE 136-148], la segona «els tres binaris de persones per abraçar el millor» [EE 149-157] i finalment la consideració de les «tres maneres d'humilitat» on la humilitat es pot traduir per amor [EE 165-168]. En definitiva, estem provant fins a quin punt s'ha assimilat el Principi i Fonament del primer dia.

Ara no entraré a comentar aquestes meditacions ignasianes¹⁵. Les he esmentat, però, perquè hi ha la possibilitat d'adaptar-les de manera que puguin esdevenir més properes respectant allò que hi resulta nuclear: ser moguts en les dimensions de la intel·ligència, la voluntat i l'afecte. Incloent-hi les meditacions en els textos de Lc podem aconseguir-ho, sense haver de canviar per això el protagonista dels EE. Cal, però, insistir en la pregària que ha d'acompanyar-nos durant tot el dia: «demandar el que vull, coneixement intern del Senyor, que per mi s'ha fet home, per tal que més l'estimi i el segueixi» [EE 104].

5.1. Radicalitat

Les condicions radicals del seguiment de Jesús en l'Evangeli de Lc contrasten amb el seu missatge de mansuetud, afecte i proximitat, que és la tònica de tot l'Evangeli. Però aquesta radicalitat

forma part del missatge de Lc, i també del missatge dels Exercicis, i en concret, del moment de l'elecció.

Suggerixo, llavors, que meditem sobre les exigents condicions que Jesús posa als deixebles en Lc:

– Un primer exemple d'aquesta radical exigència el trobem en la primera predicció de la passió. És un text molt conegut, en el qual Mc subratlla la necessitat de prendre la creu. El text diu: «Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi» (Mc 8,34). El text de Lc el reproduceix al peu de la lletra i només hi afegeix una paraula: «que prengui *cada dia* la seva creu» (Lc 9,23). Només una paraula, però prou significativa. El seguiment de Jesús ha de ser una tasca per a cada dia, ha de definir tota una vida. El Jesús d'Ignasi en els EE és el mateix que el de la Storta: Jesús amb la creu.

– En la crida a Pere i al seu germà, el text de Mc diu: «immediatament deixaren les xarxes i el van seguir» (Mc 1,18), i després de la crida dels fills de Zebedeu, Mc diu «ells deixaren el seu pare Zebedeu amb els jornalers a la barca i se n'anaren amb Jesús» (1,20). Lc canvia aquesta escena per la de la pesca miraculosa. Però, en la darrera frase, hi afegeix una paraula important: «Els ho deixaren *tot* i el van seguir» (Lc 5,10). L'exigència radical per seguir-lo és deixar-ho tot (*panta*, en grec).

– Aquest canvi no és un canvi casual, tal com confirma la narració de la crida de Leví. Aquí Lc també radicalitza el text de Mc «ell s'aixecà i el va seguir» (Mc 2,14) afegint-hi de nou la mateixa paraula *panta*: «Ell ho deixà *tot*, s'aixecà i es posà a seguir-lo» (Lc 5,28).

– En la coneguda citació de Jesús sobre com és de difícil per a una persona rica entrar al Regne del cel, amb la imatge de l'agulla i el camell (Mc 10,23-27), Pere remarca: «no saltres ho hem deixat *tot* i t'hem seguit» (Mc 10,28). Sembla difícil trobar més radicalitat que aquesta, però Lc encara va més enllà: «hem deixat *tots els béns que estimàvem* (l'expressió *ta idia* significa més que la pròpia casa) i t'hem seguit» (Lc 18,28)¹⁶.

– Un altre exemple llucà en la mateixa línia de radicalitat que proposa l'Evangelí. El text té un paral·lel amb Mt al començament, però després segueix una redacció pròpia que apunta a un ensenyament paradoxal: Lc 14,25-33. A part de la primera frase, que ha de ser llegida a la llum del paral·lel, Mt 10,37-38, l'objectiu principal del text és l'ensenyament que a la base del seguiment de Jesús hi ha, precisament, la renúncia a *tot el que un té* (*ta hyparchonta*), una expressió que només l'Evangelí de Lc utilitza donant-li el significat de possessions¹⁷. L'ensenyament és paradoxal: abans de seguir Jesús ho hem de deixar tot. La base del seguiment és la renúncia a tot. Hem acceptat el Principi i Fonament: si volem seguir Jesús, ens cal fer-nos indiferents a tot el que ens envolta i aprendre a renunciar-hi.

– Un darrer text serà suficient per a il·lustrar la crida exigent de Jesús en aquest Evangelí. Es troba en un fragment paral·lel a Mt, però d'una manera significativa, Lc hi afegeix

un exemple per a arrodonir el missatge: Lc 9,57-62. El contrast és amb Eliseu, al qual es permet tornar a casa abans de posar-se a seguir Elies (1Re 19,19-21). D'altra banda, les exigències en el seguiment són estrictes i apunten vers una duresa que sembla estranya a la docilitat i sensatesa del Jesús de Lc. Tanmateix, la vocació radical respon més a un sentir-se atret que no pas a una decisió intel·lectual i voluntarista. Som en el terreny de l'enamorament. En el NT no tenim exhortacions a seguir Jesús «més o menys».

5.2. Pobresa

Aquest és un dels temes recurrents en l'Evangeli de Lc. Sense estendre'n donarem només unes breus pinzellades, ja que es troba íntimament relacionat amb les exigències de què estem parlant¹⁸.

– El Magníficat (Lc 1,46-55) anuncia el principi que serà oportunament desplegat durant la narració: contrast entre els famolencs i els rics, entre els poderosos i els humils.

– El naixement de Jesús és el naixement d'una persona pobra, en un allotjament miserable, envoltat de pastors. El parell de coloms és també un signe de pobresa (cf. Lv 5,11; 12,8).

– El programa de la missió de Jesús, que ja hem utilitzat per a la nostra pregària, subratlla que els beneficiaris de la bona notícia són els pobres:

«L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres» (Lc 4,18).

– La primera benaurança va dirigida als pobres. Però, en contrast amb Mt, el text és una exhortació directa als deixebles: «Feliços (vosaltres) els pobres: és vostre el Regne de Déu!» (6,20). Aquest tipus d'exhortacions tan directes és un exemple del to personal de l'Evangeli de Lc. El lector hi és interpel·lat directament.

– Les exhortacions freqüents de Jesús sobre aquesta matèria són ben conegudes. Només fem menció dels textos llucans més rellevants:

«Presteu sense esperar res a canvi» (6,34-35).

«Doneu com a almoina allò que hi ha a les copes i als plats...» (en altres paraules: d'aquells béns de què teniu necessitat) (11,41).

«La vida d'un home no prové pas dels seus béns...», i Jesús continua amb la paràbola del ric insensat que està a punt de morir (12,15-21).

«Quan facis un dinar o un sopar, no hi cridis els teus amics, ni els teus germans, [...] convida-hi pobres, invàlids, coixos i cecs. Feliç de tu, llavors, ja que ells no tenen res per a recompensar-te» (14,12-14).

El principi «no pots servir Déu i el diner» s'il·lustra amb la paràbola de l'administrador infidel (16,1-8 i 9-13).

La paràbola del ric i Llàtzer és una exhortació a la pobresa (16,19-31).

Com a darrer exemple, hi ha la paràbola de la vídua pobra (21,1-4).

Val la pena recordar aquí que Ignasi, a [EE 142], assenyala la riquesa com l'arrel de tots els pecats. Això, doncs, és molt a prop de l'èmfasi que Lc posa en l'exigència de pobresa.

5.3. Seguiment

La metàfora és treta de l'Evangeli de Mc, però Lc hi insisteix, i s'omple de sentit a la llum de la imatge de Jesús com a capdavanter que suggeríem en la meditació d'ahir. És important també tenir en compte que «seguiment» és un mot que figura en la majoria dels textos que hem proposat avui¹⁹. M'agradaria subratllar la importància de la metàfora del seguiment amb una citació:

«Per a Lc, el deixeble cristià no és només aquell que accepta la doctrina del mestre, sinó aquell que s'identifica amb la seva manera de viure i amb el seu destí a través d'un seguiment íntim i personal. I és que des de la perspectiva geogràfica de l'Evangeli, el "seguiment" té un pronunciat matís espacial: el deixeble

ha de caminar seguint els passos de Jesús» (J. Fitzmyer).

Deixeu-m'hi afegir una reflexió personal referent al concepte cristià de seguiment. Seguir Jesús situa el creient en el context de la vida terrenal de Jesús. És una categoria preeclesial. El Jesús que hem de seguir és aquell que predica el Regne. Per tant, Jesús és d'alguna manera més que el Regne, i el Regne és certament més que l'Església. L'espiritualitat del seguiment és una espiritualitat de la llibertat i la creativitat... És en això on líders carismàtics com Francesc d'Assís o Ignasi de Loiola han trobat la seva empenta innovadora: és aquí on ens hem de situar si volem renovar el seguiment de Crist als inicis del segle XXI.

La categoria de «seguiment» és, llavors, la manera més creativa de descriure la fe cristiana. Jesús presideix l'Església i ofereix un horitzó amplísim, i per a nosaltres que vivim cada vegada més en un context no cristià, és un mitjà real de renovar la nostra opció cristiana. Seguir Jesús significa més que ser un membre de l'Església.

Col·loqui: podem fer aquí el triple col·loqui que Ignasi recomana al final de la meditació de Dues Banderes. És un exercici solemne, que Ignasi tornarà a recomanar en altres moments crucials [EE 147].

6. SISÈ DIA: REPETICIÓ AMB LES PARÀBOLES

És una màxima ignasiana tornar allà on hem trobat consolació, o també, on hem trobat dificultats i resistències. Seria bo, doncs, dedicar el dia d'avui a tornar sobre allò que hem viscut els darrers dies, sentint-nos lliures per a repetir alguns dels punts on hem sentit consolació o simplement on hem trobat dificultats i resistències. Pot ser una bona manera d'obrir alguns espais tancats de la nostra vida o confirmar algunes llums del recés.

Ens pot continuar acompanyant la pregària de segona setmana: coneixement intern del Senyor, que per mi s'ha fet home, perquè més l'estimi i el segueixi. No hem d'oblidar tampoc que Ignasi està interessat en tres classes de persones (la nostra voluntat) i en tres graus d'amor (humilitat). Recordar, finalment, l'accent d'Ignasi en la pregària de petició en aquestes meditacions amb un triple col·loqui.

6.1. Les paràboles com a reflex de la vida cristiana

Mc i Mt, més el segon que no pas el primer, han recollit un bon nombre de paràboles sobretot en la secció que conté un llarg discurs de Jesús (Mc 4 i Mt 13). Algunes d'aquestes paràboles són tretes de la vida de cada dia. En la majoria d'imatges utilitzades hi ha un toc contemplatiu que serveix per a il·lustrar el Regne. Perquè, i aquest és el punt en el qual aquí voldria insistir, el sermó en pa-

ràboles d'aquests dos Evangelis se centra a emfatitzar la natura del Regne i la seva secreta presència entre els humans.

En canvi, Lc, que té com a base el text de Mc, ha escurçat al mínim el seu sermó, incloent-hi només la paràbola del sembrador i la seva interpretació (Lc 8,4-15)²⁰. Una paràbola que no utilitza tant per a il·lustrar el Regne, com per a mostrar quina és la veritable família de Jesús. El tens i difícil episodi de la mare i els germans de Jesús anant-lo a bus-

car, perquè consideraven que no estava bé del cap (Mc 3,21-25 i 3,31-34), es converteix al final en una interpretació molt positiva de la família de Jesús²¹.

L'efecte d'aquesta operació literària en l'ensenyament de Jesús és que en Lc no tenim la vinguda del Regne com una possibilitat imminent que s'obre camí d'una manera apocalíptica. Lc enllaça la vinguda del Regne amb els miracles de Jesús (Lc 11,20 cf. 17,21) i amb la parusia del final dels dies.

Les paràboles de Lc són, per tant, un reflex de la vida cristiana. Sembla que Lc ha volgut allargar i aprofundir aquesta sensibilitat, aquesta aproximació mística i poètica que Jesús tenia en la vida de cada dia a través de les paràboles. En aquest context, un suggeriment per a les meditacions d'avui és centrar-nos en la humanitat de Jesús. Hi ha un bon nombre de trets que ja hem destacat i que poden guiar la nostra contemplació: la seva actitud compassiva envers totes les debilitats humanes, la seva proximitat a les persones vulnerables, a aquells que són marginats a causa de les normes religioses o socials, a aquells que patien angoixa i solitud. D'altra banda, és bo adonar-se que Jesús, en Lc, es mostra particularment obert a compartir la taula. En l'Evangeli se'ns recorda que Jesús acceptava sovint les invitacions que li feien²².

6.2. Algunes paràboles de Lc

Em limitaré a enumerar les paràboles pròpies de Lc. En aquest punt, després de cinc dies amb aquest Evangeli, no serà cap sorpresa trobar aquestes paràbo-

les en la secció del viatge a Jerusalem (9,51–19,28). És interessant notar que les paràboles de Lc estan entre les més populars i recordades dels Evangelis, i no és estrany: els seus ensenyaments desporten els més íntims sentiments.

- El bon samarità (10,29-37)
- L'amic que ve a trobar-nos a mitjanit (11,5-8)
- El ric insensat (12,16-21)
- La figuera estèril (13,1-9)
- L'ovella perduda (15,1-7)
- La dracma perduda (15,8-10)
- El pare pròdig (15,9-32)
- L'administrador injust (16,1-9)
- El ric i Llätzer (16,19-31)
- El jutge i la vídua (18,1-8)
- El fariseu i el publicà al temple (18,9-14)

Algunes d'aquestes paràboles ja les hem utilitzades en la nostra pregària. Pots tornar-hi. Per la meva part, només vull dir una paraula sobre tres punts o aspectes.

6.2.1. El bon samarità

Per a Lc entrar al Regne significa ser seguidor de Jesús, i això s'esdevé de la manera que l'evangelista il·lustra en aquesta paràbola. A la llum de les narracions de Lc 9,49-50 i de 9,52-56 aquest ensenyament resulta bastant significatiu. La paràbola se centra en el concepte clau de «compassió». El verb *splagchnisomai* significa literalment sentir llàstima, sentir compassió; és un verb carregat de tendresa. El samarità veu l'home ferit i mig mort, i sent «com-

passió». La paraula ha estat recollida de la narració de Mc (Mc 6,34; 8,2; 9,22; Mt també la utilitza en cinc textos), i Lc la utilitza en altres narracions, com la vídua de Naïm (7,13) o la paràbola del pare pròdig (15,20). La seva presència en la paràbola del bon samarità fa de la compassió una actitud vàlida i aplicable a qualsevol cas. No és necessari *ser mogut a compassió* pel fet de ser seguidors de Jesús. El que és veritablement important és *ser mogut per la compassió*. L'ensenyament és el mateix que en la paràbola del judici final de Mt 25. L'aspecte que cal subratllar és que l'ensenyament de Lc està en contra d'una visió massa estricta de les diferències religioses (samaritans). Això és el que fa l'ensenyament molt més rellevant i ple de sentit per a nosaltres, ara i aquí.

6.2.2. La pregària

Lc ha enllaçat la pregària dels cristians amb la pregària de Jesús (11,1-4). Hauríem de contemplar, per tant, la pregària de Jesús com un marc en el qual reflectim la nostra pròpia pregària.

- La pregària de Jesús té en Lc exemples impressionants²³, però no es redueix a les situacions dramàtiques, sinó que és un element bàsic

a l'hora de discernir el camí a seguir.

- La constància en la pregària s'ensenyava a través de les paràboles de l'amic que ve a trobar-nos d'una manera inoportuna (11,5-13) i de la vídua que insisteix a demanar que se li faci justícia (18,1-8).

- Però, sobretot, un punt de referència fort el trobem en la paràbola de la pregària del fariseu i el recaptador d'impostos (18,9-14). És la pregària cristiana per excel·lència: hem de practicar-la i hem de practicar l'actitud del públicà.

- Finalment, la pregunta sobre què hauríem de pregar, quin és l'objecte de la pregària cristiana? Lc ho resumeix bé en aquest text: «Així, doncs, si vosaltres, que sou dolents, sabeu donar coses bones als vostres fills, molt més el Pare del cel donarà l'Esperit Sant als qui l'hi demanen» (11,13)²⁴.

6.2.3. Rics

Ja hem insistit en l'opció de Lc pels pobres, el nombre de paràboles dedicades a aquesta qüestió no fa sinó reforçar la centralitat d'aquest ensenyament en Lc.

7. SETÈ DIA: LA NARRACIÓ DE LA PASSIÓ EN LLUC

Arribem a la contemplació dels darrers dies de la vida de Jesús. Pel tarannà de les nostres contemplacions d'aquests exercicis, podem imaginar que la presentació de la passió de Jesús segons Lc pot ser veritablement diferent i especialment plena d'afecte i de proximitat per a nosaltres. És veritablement així. Lc no decebrà.

La pregària de petició per a avui: «demanar dolor amb Crist dolorós, aclaparament amb Crist aclaparat, llàgrimes, pena interna de tanta pena que Crist passà per mi» [EE 203, cf. 193]. Seguim estant centrats en Jesús.

7.1. Una narració característica

Tres trets caracteritzen aquesta narració (Lc 22,14 – 23,55).

– Primer de tot, l'ordre. Lc ha ordenat les seqüències de manera que el text llegit amb els ulls fixats en Jesús esdevé una narració coherent. Lc presenta no tan sols una ben ordenada seqüència d'episodis sinó també una figura de Jesús serena i equilibrada. En certa manera, Jesús està per sobre dels esdeveniments. En això no som lluny de l'Evangeli de Jn.

– L'atenció de Jesús per totes les persones. Aquest és un fort contrast amb Mc. La passió de Mc és la passió d'un Jesús en silenci. En la narració de la passió de Lc, en canvi, Jesús s'adreça a tots els qui l'envolten, a excepció d'Herodes. Tant és així, que la narració de Lc es pot seguir com si Jesús estigués actuant a favor de tots aquells que participen en l'acció.

– A través de l'atenció que Jesús posa en tots aquells que l'envolten, el text esdevé un text exhortatiu. Aquest és el fil que uneix tot el relat

i que vol impactar el lector. Ell o ella pot identificar-se amb els diferents personatges que envolten Jesús.

7.2. El comiat de Jesús

La institució de l'Eucaristia ha estat transmesa en dues tradicions diferents: la tradició de Mc (i Mt) ens fa arribar la institució d'un ritual, que recorda els gestos de Jesús amb el pa i el vi, que han de ser repetits en el marc litúrgic. Però hi ha una segona tradició: la que presenta una trobada de comiat (Jn). Lc combina ambdues tradicions, la que accentua un ritual que ha de ser repetit i aquella que subratlla el caràcter de testament, amb una certa preferència per aquesta darrera: Lc 22,14-28. Els gestos sobre el pa i el vi, en Lc, subratllen la presència de Jesús. El missatge de Lc es completa amb el fragment que estableix l'Eucaristia en un context de servei: 22,24-27. La frase central aquí és: «jo, enmig de vosaltres, sóc com el qui serveix» (22,27, cf. Jn 13,1-20).

7.3. La pregària a la muntanya de les Olivetes i la detenció de Jesús

- La pregària de Jesús és difícil (22,42.44).
- Jesús es consolat per un àngel (22,43).
- Els deixebles s'adormen per la tristesa que els omple (22,45).
- L'escena de l'empresonament és molt més ordenada en la versió de Lc (que en la de Mc i Mt): arribada,

bes, resistència, paraules de Jesús, detenció (22,47-53).

- Judes se li acosta per fer-li un petó, però Jesús li diu: «Judes, amb un bes traeixes el Fill de l'Home?» (22,48).
- L'actitud de Jesús ve marcada per la serenitat: ja n'hi ha prou (22,51).
- I Jesús li va tocar l'orella i el va guarir (22,51b).
- Jesús parla sobre l'hora... però al final de l'escena, quan la passió realment comença (22,53).

7.4. Judici, camí de la creu i crucifixió

- Les negacions de Pere i la mirada de Jesús sobre Pere (22,61-62).
- El judici, caòtic en la versió de Mc, en Lc va directament al punt central. El primer detall és que Lc té cura a situar la sessió del Sanedrí: de bon matí (22,66). Llavors, la sessió no està sobrecarregada amb falsos testimonis, sinó que va a la qüestió fonamental: ets el Messies, tu?, ets el Fill de Déu? (22,67 i 22,70). L'acusació de blasfèmia és així molt més fàcil d'entendre (22,71).
- Jesús i Pilat: Pilat intenta alliberar Jesús (23,1-5).
- Jesús i Herodes: Jesús no li parla (23,6-12).
- El tercer intent de Pilat d'alliberar Jesús (Jesús i Barrabàs): 23,17-23.
- El camí de la creu i les paraules a les dones de Jerusalem (23,26-32).
- La crucifixió: Jesús perdona els que l'han crucificat (23,33-34).

- El bon lladre (23,39-43).
- La foscor és un eclipsi que prediu la mort de Jesús (23,44-45a).
- El vel del temple = símbol, que precedeix la mort, és com un signe del cel (23,45b).

7.5. La mort de Jesús

La narració de la mort de Jesús està en consonància amb la resta de la passió: una mort serena («Pare, confio el meu alè a les teves mans», 23,46). La confessió del centurió: «Realment, aquest home era innocent» (23,47) és coherent

amb l'interès de Pilat per alliberar Jesús. Les circumstàncies d'aquesta mort són importants: «Tota la gent que era present en aquell espectacle, després de veure el que havia passat, se'n tornaven donant-se cops al pit» (23,48). «Tots els seus coneguts i les dones que l'havien seguit des de Galilea es mantenien a distància mirant-s'ho» (23,49).

Hem de recordar que la mort de Jesús és un èxode (9,31), una ascensió al cel (9,51, cf. 24,50-51). No som lluny de l'Evangeli de Jn. L'Evangeli de Lc ens convida a contemplar la mort de Jesús com un servei a cada un de nosaltres (22,27).

8. VUITÈ DIA: RESURRECCIÓ I ASCENSIÓ

D'alguna manera hem contemplat ja el Jesús ressuscitat en les narracions de la seva vida terrenal. El Jesús de Lc és el Jesús ressuscitat, i això ho mostra l'ús freqüent de la paraula «Senyor» que ja hem esmentat. Podem recordar, doncs, moments dels exercicis en què se'ns ha fet proper i hem sentit la seva presència.

«Demandar el que vull, i aquí serà demanar gràcia per a alegrar-me i gaudir intensament de tanta glòria i goig de Crist nostre Senyor» [EE 221]. De nou, el centre de la nostra pregària és compartir l'experiència de Jesús; en aquest cas, una experiència de plenitud i plena realització. El centre de la nostra vida no hauríem de ser nosaltres mateixos, sinó Jesús. Aquest descentrament de la nostra vida és un aspecte que hem de tenir sempre en la ment. Havent seguit com hem seguit tots aquests dies el Jesús atent i compassiu que Lc presenta, no ens ha d'estranyar que el Ressuscitat en aquest Evangeli es presenti amb «l'ofici de consolar» [EE 224].

8.1. Visita de les dones a la tomba (24,1-12)

El «jove vestit de blanc» (Mc 16,5), o «l'àngel del Senyor» (Mt 28,2) o els «dos àngels» (Jn 20,12), en Lc són «dos homes amb vestits resplendents» (24,4). Aquests homes formulen a les dones una pregunta essencial: «Per què busqueu entre els morts aquell qui viu?» (24,5).

La resurrecció és l'acció d'un Déu que és el creador i el qui dóna vida als morts (Rm 4,17). Es tracta, doncs, de doctrina plenament bíblica que no sols evoca els primers capítols del Gènesi, sinó que apel·la al poder creador del Senyor, per a qui tot és possible (cf. Lc 1,37 i Gn 18,14).

Fixa't que el missatge dels dos homes reproduceix els tres anuncis de la

passió (9,22; 9,44; 18,31) i anomena Galilea no com el lloc de l'encontre, sinó com el lloc on les profecies van ser pronunciades. Els deixebles no creuen en el missatge pasqual de les dones. Tanmateix, el text menciona la visita de Pere a la tomba (24,12). Aquesta tradició petrina de Lc enllaça amb les tres negacions, i particularment amb la mirada de Jesús sobre Pere. Una mirada de compassió i de perdó, que queda confirmada en l'escena de l'aparició de Jesús a Pere. Per tant, a més del punt doctrinal sobre la funció de Pere en l'Església primitiva (i que és corroborada per tots els autors importants del NT), tenim aquí una visió il·lucana del ministeri de Pere: «quan t'hauràs penedit, enforteix els teus germans» (22,31-32). Això enllaça amb el paper del perdó en l'Evangeli de Lc, que hem considerat un dels seus punts centrals.

8.2. L'aparició de Jesús als dos deixebles que es dirigeixen a Emmaús (24,13-33)

El text és clar i directe. També aquí, el missatge pasqual en boca de Jesús (24, 26-27). Hauríem de recordar que el model «promesa-compliment», que hem trobat en Lc 1-2 és el paradigma del pla de Déu, i això enllaça amb el començament del recés. Emmaús pot ser una forma de rellegir els exercicis que estem a punt d'acabar: no se'ns abrusava el cor mentre ens parlava durant el recés? Durant tot aquest any passat? Durant tota la nostra vida? Finalment, la presència de Jesús és descoberta en el moment

de partir el pa (=l'Eucaristia). Recorda la taula de germanor de Jesús. L'Eucaristia és el lloc privilegiat de la presència del Senyor, i ens remet als àpats freqüents de Jesús amb tota mena de persones, particularment amb pecadors.

8.3. L'aparició als deixebles a Jerusalem (24,34-49)

Un tret comú a totes les aparicions i que té molta relació amb la nostra dificultat per sentir el seu amor i la seva consoladora presència en la nostra vida, és la dificultat de descobrir la presència de Jesús. Jesús reprèn una vegada més el *kerygma* cristià. El motiu de l'enviament és comú a gairebé tots els Evangelis, i la referència a la «promesa» és una clara al·lusió a l'Esperit (24,49 i Ac 1,4; també com a «promesa de l'Esperit Sant» a Ac 2,33). D'alguna manera, tot això apunta ja vers la Pentecosta.

8.4. L'Ascensió de Jesús (24,50-53)

Suposa un coronament de la teologia de Lc. Perquè la tensió amb la plena realització al final dels temps encaixa bé amb el marc històric de l'esquema general de l'Evangeli. Estarem esperant la vinguda de Crist al final de la història. La doctrina clàssica del compliment que no ha estat dut a perfecció és bastant familiar. El do de l'Esperit guiarà l'Església, de la mateixa manera que ha guiat Jesús, però la plenitud (*parousia*) és encara lluny.

1. En paraules de L. Boff: «Tan humà, només pot ser-ho Déu».
2. Mt, en canvi, només es refereix una vegada a Jesús com a «Senyor» en les seccions narratives (Mt 21,3). També Mc ho fa només una vegada (Mc 11,3). El contrast amb Lc és, doncs, notable (vint vegades). L'ús total del títol 'Senyor' (*Kyrios*) és també divers: Mt 80 vegades; Mc només 16; i Lc més de cent. «Només Lc designa Jesús com a *Kyrios*, seguint la tradició cristiana: 7,13,19; 10,1.39,41; 11,39; 12,42; 13,15; 16,8(?); 17,5f; 18,6; 19,8; 22,61; 24,3.34» (X. Léon Dufour).
3. Els versets parlen més *sobre* Maria, que no pas es basen *en* Maria.
4. Pots fer un cop d'ull a la manera com Hebreu tracta la profecia de Jeremies fent-ne l'argument central de la carta: He 8,1–10,18. El fragment s'obre amb la citació de Jr 31,31-34 i es tanca amb el mateix text de Jeremies: l'ofici sacerdotal de Jesús és fer una nova aliança amb Déu.
5. 'Confirmar' és una paraula plenament ignasiana (cf. el Diari Espiritual d'Ignasi. Després d'haver elegit que les cases jesuïtes d'acció apostòlica romanguessin en pobresa, insisteix constantment a ser 'confirmat' en l'elecció: Pare, confirmeu la meua elecció; Jesús, Fill de Déu, confirmeu-me, etc.).
6. Cf. l'Esperit que davalla en el baptisme [3,22]; Jesús guiat per l'Esperit en el desert [4,1]; Jesús ungit per l'Esperit [4,18]; Jesús ple de l'Esperit [10,21].
7. *Sôtêr*: no surt ni en Mc ni en Mt. Lc 1,47; 2,11; Ac 5,31; 13,23 (Jn 4,42; 1Jn 4,14). *Sôtêria*: ni en Mc ni en Mt. Lc 1,69.71.77; 19,9; Ac 4,12; 7,25; 13,26; 13,47; 16,17; 27,34 (Jn 4,22). Sembla, doncs, un concepte tardà que és usat en les Cartes pastorals de l'escola paulina i en Jn i 1Jn.
8. *Apollymi* en Lc: 4,34; 5,37; 6,9; 8,24, 9,24(bis).25; 9,56; 11,51; 13,3.5.; 13,33; 15,4(bis).6.8.9.17.24.32; 17,27.29.33(bis); 19,10; 19,47; 20,16; 21,28 (*apolôlos* = 15,4.6.24.32; 19,10).
9. L'ús de la paraula *hamartolos*, pecador, és molt més freqüent en Lc que en el conjunt dels altres tres Evangelis (Mt 5x; Mc 6x; Jn 4x; Lc 17x).
10. La connexió de 5,1-11 (crida de Pere, un pecador); 5,12-16, guarició d'un leprós; 5,17-26, guarició d'un paralític (ensenyant sobre el perdó); 5,27-32, crida a Levi (un pecador reconegut públicament) i l'observació «He vingut a cridar els pecadors...». Certament, les primeres crides de Jesús s'adrecen a persones pecadores.
11. La crida dels dotze, subratlla Lc en contrast amb Mt i Mc, és una elecció: «n'escollí dotze i els donà el nom d'apòstols» (6,13). Lc utilitza aquest apel·latiu fins a sis vegades (6,13; 9,10; 11,49; 17,5; 22,14 i 24,10), Mt només una vegada i Mc dues. Lc reserva el nom d'apòstols per als dotze (també a Ac 1,2.24, cf., però, Ac 14,4.14).
12. Cf. les comunitats paulines presidides per dones i el paper de les dones com a ministres (cf. Ga 3,28).
13. Únicament referències ambigües a: 9,52; 9,56; 9,57; 10,1 (10,13 menciona Corazín, Betsaida, Cafarnaüm); 10,38; 11,1; 11,29; 12,1; 13,22; 14,25; 17,11-12; 19,1, cf. 18,35; 19,28 cf. 19,37.41.45 detalls de la seva arribada a la ciutat Santa. El viatge és un constructe, però ajuda el lector a adonar-se de la dinàmica d'un model: d'aquell que obre i encapçala el camí.
14. *Ierousalêm 27x*; *Ierosolyma 4x*. S'estima més el nom jueu que el grec, i això reforça el caràcter sagrat de la ciutat. Mc i Jn no utilitzen el nom jueu, i Mt ho fa només una vegada.
15. Algunes les podeu trobar extensament comentades en altres quaderns d'aquesta col·lecció, per exemple, Codina, V. «Dues banderes com a lloc teològic» (EIDES, núm. 56, juliol 2009).

16. La BCI tradueix per «tot el que teníem».
17. *Hyparchein*, Lc 7,25; 8,3; 8,41; 9,48; 11,13; 11,21; 12,15.33.44; 14,33; 16,1; 16,14.23; 19,8; 28,50 (els textos subratllats tenen *ta hyparchonta*). A més d'aquest ús tan ampli, Mt té només tres textos amb *ta hyparchonta*: 19,21 (el jove ric, sense paral·lel a Mc i Lc); 24,47 = Lc 12,44 [Q]; 25,14, sense paral·lel a Lc).
18. Els pobres i els rics són més presents en Lc que no pas en Mc o Mt: *plousios* (Mc 10,25par; Mc 12,41 = Lc 21,1; Lc 6,24; 12,16; 14,12; 16,1.19.21.22; 19,2); *ptôchos* (Mc 19,21par; Mc 12,43 = Lc 21,3; Q: Lc 6,20 = Mt 5,3; Lc 7,22 = Mt 11,5); Lc: 4,18; 14,13.21; 16,20.22; 19,8. Cal mencionar que hi ha altres conceptes que transmeten el mateix significat, per exemple, *ta chrêmata echontes* (Lc 18,24 = Mc 10,23) [Mt posa *plousios*].
19. *Akolouthêô* en aquest sentit en Lc: 5,11; 5,27; 5,28; 9,23; 9,57; 9,59; 9,61; 18,22; 18,28.
20. A més d'això, Lc té la metàfora de la llàntia (8,16) i res més. És una versió molt reduïda de Mc 4 (Mc 4,30-32 és recollit per Lc 13,18-19).
21. També present en algun altre lloc: 11,27-28.
22. Mc només a 2,15-16; 14,3; en canvi, Lc 5,29; 7,36; 10,38-41; 11,37; 14,1.12; 19,5-7.
23. Algunes ja les hem mencionat: Visita al temple, Baptisme, abans de l'elecció dels Dotze, abans de la transfiguració, abans de la confessió de Simó Pere, com una pregària d'acció de gràcies pel fruit de la missió, abans d'ensenyar a pregar, a la muntanya de les Oliveres, a la creu.
24. Cf. la diferent versió de Mt 7,7-11.